

Predgovor	7
1 Interpretacija imenskega gradiva	9
1.1 Okraj Grünburg: glavni občini Künburg in Aichelburg.....	9
1.2 Okraj Podklošter	20
1.3 Okraj Rožek	30
1.4 Okraj Vetrov: glavni občini Trbiž in Naborjet.....	62
1.5 Okraj Bela peč.....	65
1.6 Okraj Bled.....	70
1.7 Okraj Brdo pri Podpeči	79
1.8 Okraj Fužine Turn.....	92
1.9 Okraj Goričane.....	113
1.10 Okraj Ig	122
1.11 Okraj Kieselstein v Kranju.....	129
1.12 Okraj Križ.....	143
1.13 Okraj Krumperk.....	153
1.14 Okraj mesta Ljubljana	167
1.15 Okraj (Škofja) Loka.....	169
1.16 Okraj Mekinje	211
1.17 Župnija Poljane nad (Škofjo) Loko.....	231
1.18 Okraj Ponoviče.....	236
1.19 Okraj Radovljica.....	247
1.20 Okraj Smlednik.....	262
1.21 Okraj Tržič	271
1.22 Okraj Velesovo.....	277
1.23 Okraj Boštanj	289
1.24 Okraj Kočevje.....	299
1.25 Okraj Kostanjevica	350
1.26 Okraj Krupa.....	378
1.27 Okraj Mirna	410
1.28 Okraj Mokronog	424
1.29 Okraj Novo mesto	440
1.30 Okraj Podpeč (Gallenstein).....	464
1.31 Okraj Poljane (ob Kolpi)	478

1.32 Okraj Ribnica.....	487
1.33 Okraj Novo mesto Rupreče.....	515
1.34 Okraj Stična	539
1.35 Okraj Šrajbarski turn	566
1.36 Okraj Trebnje	592
1.37 Okraj Turjak.....	616
1.38 Župnijski vikariat Velike Lašče.....	632
1.39 Gospostvo Višnja Gora	642
1.40 Okraj Žužemberk.....	664
2 Metelkovi zapisi krajevnih imen v primerjavi z zapisi okrajnih pisarjev	685
3 Priloga: Metelkovo dodatno navodilo za zapisovanje oblik krajevnih imen.....	721
3.1 Prepis nemškega originala	721
3.2 Prevod v slovenščino	723
4 Povzetek	725
5 Summary	727
6 Zusammenfassung	731
7 Seznam krajšav	735
8 Literatura in viri	737
8.1 Tiskani viri in literatura.....	737
8.2 Kronološko citirani viri sistematičnega značaja.....	746
8.3 Matične knjige.....	747
8.4 Spletni viri.....	748
8.5 Ustni viri	750
9 Imenska kazala	751
9.1 Kazala pisarskih zapisov toponimov	751
9.1.1 Knjižnoslovensko-kranjsko-nemško kazalo pisarskih zapisov toponimov	751
9.1.2 Nemško-kranjsko-knjižnoslovensko kazalo pisarskih zapisov toponimov.....	789
9.1.3 Kranjsko-knjižnoslovensko kazalo pisarskih zapisov toponimov brez nemških ustreznice	823
9.2 Kazali Metelkovih zapisov toponimov	827
9.2.1 Knjižnoslovensko-kranjsko-nemško kazalo Metelkovih zapisov toponimov.....	827
9.2.2 Nemško-kranjsko-knjižnoslovensko kazalo Metelkovih zapisov toponimov.....	833

Kritična izdaja zgodovinskega vira iz rokopisne zbirke NUK z naslovom *Rokopisna zbirka slovenskih krajevnih imen iz Metelkove zapuščine* zaradi velikega obsega izhaja v dveh knjigah. Prva knjiga, ki je izšla z letnico 2023, natanko dvesto let po nastanku gradiva, obsega spremno besedo, prepis gradiva in prevod nemških delov besedila. Prepis in prevod nemških delov popisa in vseh uradnih dopisov je opravil zgodovinar mag. Drago Trpin. Jezikoslovec Franc Metelko je namreč kot uradni prevajalec zakonov in razglasov leta 1822 zaprosil deželne oblasti za popis krajevnih imen v Ljubljanskem guberniju v slovenščini (kranjščini) in nemščini, pri čemer je izrazil željo, da se poleg imenovalniške slovenske oblike zapiše tudi roditeljska, ker bi s tem pridobil informacijo o tem, ali je ime edninsko ali množinsko in ali je samostalniško ali pridevniško. Pisarji tedanjih gospostev (in dveh župnij) so v letu 1823 takšne sezname pripravili. Gradivo vsebuje 3.178 krajevnih imen, od tega jih je 215 iz beljaškega okrožja Koroške, ker je to tedaj skupaj s Kranjsko spadalo v t. i. Ljubljanski ali Ilirski gubernij s središčem v Ljubljani. Žal se gradivo za Notranjsko (postojnsko okrožje) očitno ni ohranilo, ker ga v Metelkovi zapuščini ni, čeprav ni dvoma, da je za severovzhodni del Notranjske obstajalo. Metelko je deloma na podlagi zbranega gradiva in deloma iz drugih virov izdelal abecedni seznam imen 446 krajev (s statusom mest, trgov, župnij, vikariatov, lokalij) in graščin ter jih po lastni presoji poknjižil v drobnem zvežčiču. Celotno gradivo je pomembno zato, ker predstavlja sistematično zbirko slovenskih oblik znatnega dela slovenskih krajevnih imen v času pred njihovo standardizacijo.

Prva knjiga ima tudi elektronsko prilogo s skenogrami originalov celotnega rokopisnega gradiva v formatu PDF, ki je pod pogoji licence Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 (razen za tisto gradivo, ob katerem so posebej navedeni drugačni pogoji rabe) prosto dostopna tukaj: <https://doi.org/10.3986/9789610508076>.

Druga knjiga vsebuje interpretacijo imenskega gradiva.¹ Lokalizacija krajev in identifikacija s sodobnimi imenskimi oblikami je zahtevala delo z drugimi že objavljenimi historičnimi viri, krajevnimi imeniki in leksikoni. Imena so razvrščena po gospostvih v istem zaporedju kot v originalu, podana so v štirih vzporednih stolpcih: sodobna slovenska oblika, roditelj, Metelkovo gradivo (praviloma, vendar ne vselej, v imenovalniku in roditelju), zgodovinska nemška oblika. Jezikoslovni komentar imen je podan v opombah pod črto, praviloma z navedbo starejših in mlajših historičnih zapisov, v številnih primerih vsebuje tudi etimološki vidik. Posebno poglavje je

¹ Besedilo je pripravljeno z vnašalnim sistemom ZRCola (<http://zrcola.zrc-sazu.si>), ki ga je na Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU v Ljubljani (<http://www.zrc-sazu.si>) razvil Peter Weiss.

namenjeno primerjavi Metelkovih zapisov krajevnih imen z zapisi, ki so jih napravili okrajni pisarji. V prilogi k drugi knjigi je v izvirniku in slovenskem prevodu objavljen tudi dopis, ki se hrani v arhivskem fondu Ljubljanskega gubernija v Arhivu Republike Slovenije (AS 14, Gubernij v Ljubljani, VIII. registratura, t. e. 1727, fasc. 20-27/1822, št. spisa 15236/3621/16. 12. 1822), v katerem je Metelko s ponazoritvijo na posameznih primerih podal dodatna natančnejša navodila o zapisovanju imenovalniških in rodilniških oblik.² Štirje skenogrami originala Metelkovega navodila so dodani v elektronski prilogi k prvi knjigi. V knjigi so še povzetki v slovenščini, angleščini in nemščini, seznam krajšav, uporabljene literature in virov ter imenska kazala.

Zahvalam, navedenim v predgovoru k prvi knjigi, pridružujem tudi zahvalo sourednici monografije, kolegici dr. Alenki Jelovšek za številne koristne pravopisne, vsebinske in tehnične pripombe ter popravke.

² V Metelkovi zapuščini, ki jo hrani Rokopisna zbirka NUK, je ta dodatni dopis shranjen le v obliki koncepta. Ker je hranjen med dodatki h gradivu, se je pri pregledovanju zapuščine sprva izmaknil naši pozornosti. Za pomoč pri najdbi originalnega Metelkovega dopisa v arhivskem fondu ljubljanskega gubernija se zahvaljujem arhivarki Andreji Klasinc Škofljanec.

Delo *Rokopisna zbirka slovenskih krajevnih imen iz Metelkove zapuščine* avtorja dr. Silva Torkarja, katerega izid je zaradi precejšnjega obsega načrtovan v dveh delih, je znanstvenokritična izdaja rokopisnih v gotici oz. bohoričici napisanih dvojezičnih nemško-slovenskih seznamov s krajevnimi imeni na Gorenjskem, Dolenjskem in v beljaškem okrožju Koroške iz leta 1823, ki se hranijo v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani. Nastali so na pobudo jezikoslovca, slovničarja in prevajalca Franca Serafina Metelka (1789–1860), ki je kot uradni prevajalec zakonov in razglasov leta 1823 deželne oblasti zaprosil za popis krajevnih imen v Ljubljanskem guberniju. /.../

Monografija dr. Silva Torkarja z znanstvenokritično izdajo v rokopisu ohranjenih slovenskih krajevnih imen iz Metelkove zapuščine ta pomemben zgodovinski dokument o stanju in normiranosti krajevnih imen iz prve polovice 19. stoletja predstavlja in komentira s sodobnega zornega kota imenoslovnih znanj. Delo je nedvomno izjemen dosežek slovenskega imenoslovja, ki s številnimi komentarji podaja marsikatero boljše interpretacijo nastanka krajevnih imen, sodobni normativistiki pa bo lahko pomemben vir pri ugotavljanje ustreznosti sodobne norme. Po tem pomembnem dosežku imenoslovne znanosti bodo s pridom posegali tudi imenoslovci izven naših meja.

red. prof. dr. Metka Furlan